

Nogle tanker om vore gamle landsbykirker og restaureringen af Terslev kirke 1980

De danske middelalderlige landsbykirker er som én stor familie. De ligner hinanden, men de enkelte medlemmer har deres egne karaktertræk. Nogle er store, andre små, nogle er kullede, andre har tårne. Nogle har glatte gavle, andre kamtakker. Nogle enkle, andre sammensatte og med mange tilbygninger. Nogle er røde, andre hvide o.s.v.

De fleste af vore ca. 2000 landsbykirker blev skabt for 8-900 år siden i løbet af forbavsende kort tid. I tiden derefter har de til i dag hver for sig undergået mange forandringer, som har bidraget til at give dem hver deres særlige udseende og væsen. Akkurat som mennesker, der gennem et langt liv præges af arbejde, sorger og glæder. Ingen andre bygninger i Danmark formår i samme grad at beskrive vort lands kulturhistorie så levende og fascinerende.

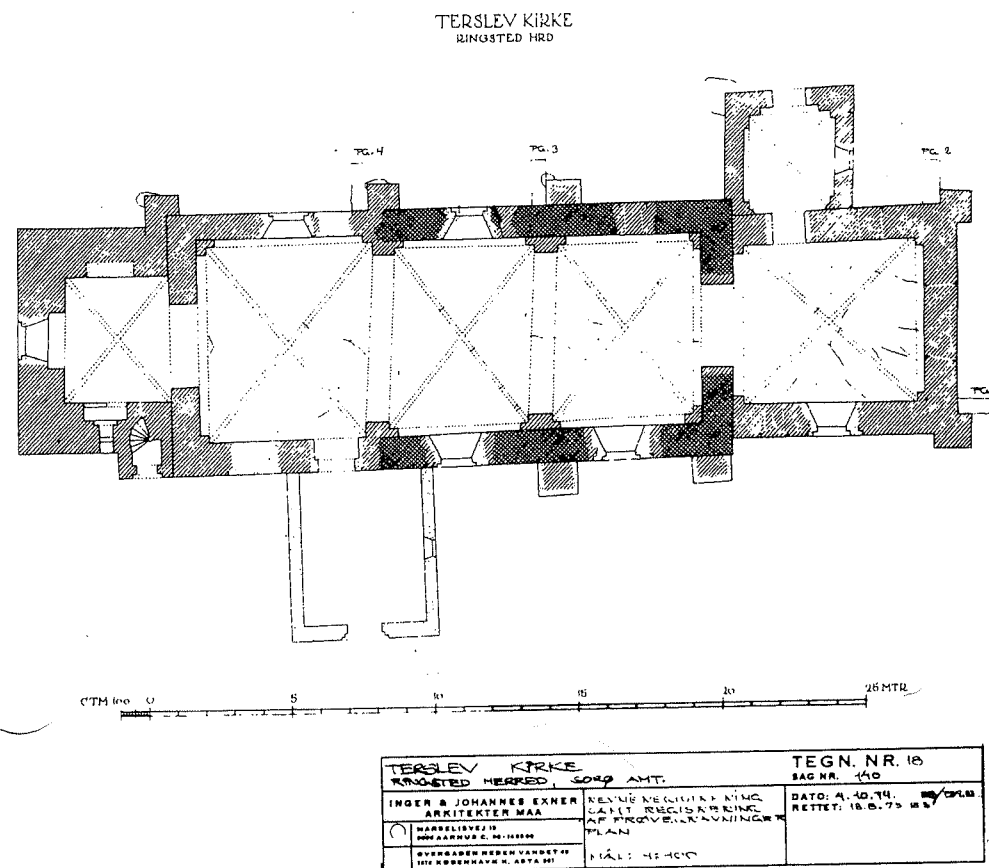
Hver kirkebygning er som en bog, man kan slå op i og læse. Men det er en særlig form for læsning, for man er nødt til at koble fantasi og forestillings-evne til, på samme måde, som når man læser digte eller betragter kunstværker.

På kvadermurene læser man, hvordan kvaderstenene er blevet kløvet, hugget, stablet op, tilvirket; der er kløvemærker i kanten, og stenens to halvdele ses i murværket i nærheden af hinanden. Inden i murmassivet findes skallerne fra tilhugningen som fyld, opblandet med mørtel. Tagværket, som måske har rester af egetømmer fra det oprindelige tag, fortæller ved nummermærker om tagets omsætninger i forbindelse med kirkens udvidelse eller indbygning af hvælv.

Rester af små, højtiddende, romanske vinduer, som man kan finde spor af udvendig og indvendig, fortæller om det dunkle romanske kirkerums ro og styrke. De større spidsbuede gotiske vinduer, som er udført senere, og som lader lyset vælde ind og spille på hvælvningernes ribber og krumme flader, fortæller om ønske og behov for mere dagslys, som falder ind og beskriver det høje, lyse rum.

I ingen anden bygning beskriver vinduerne og lyset rummets former og forhold så smukt som i landsbykirken. I intet andet rum beskrives og registreres det levende og skiftende danske vejr så smukt som i landsbykirken. Når solens lys falder på vinduernes sider, reflekteres sollyset herfra på nærmeste væg og hvælv og herfra videre rundt i rummet, som derved stråler af lys. Går en sky for solen, fordunkles rummet i takt hermed. Forsvinder skyen, lyser rummet op. Mange har sikkert ofte oplevet dette spændende lysdrama under søndagsgudstjenesterne.

På lignende måde beskriver lyset i rummet årstiderne, sommer, efterår, vinter og forår. Ganske ejendommeligt føles det, når den lave vintersol går tværs gennem rummet og falder på korets og skibets nordvæg i december måned, og med en særlig varm farve på denne lysfattige årstid skinner tilbage på sydvæg, gulv og loft og varmer hele rummet.

farveholdning kan bidrage. Hertil kom et nyt alter. Det eksisterende var et stativ af lægter, på hvilke var anbragt et betræk af fløjls, som var meget slidt. Altermavlen ønskede menighedsrådet fjernet, men da interiøret var karakteriseret af 1800-tals restaurering og den samtidige altermavle, ville det være forbundet med store, alvorlige overvejelser og problemer at få lov til at kassere tavlen. Vi nøjedes derfor med at søge kirken beriget ved et nyt alter, som vi i første omgang foreslog udført som et støbejernsbord, idet støbejernsmaterialet ville have relation til 1800-tals perioden. Hertil kom et forslag om kalkning og ny farveholdning, samt supplerende belysningslegemer.

Under istandsættelsen af korets vægge og hvælv viste der sig et tilmuret senromansk eller tidlig gotisk trefagsvindue, bestående af et højere vindue i midten, flankeret af lavere vinduer på begge sider. Vinduerne var smalle og øverst afsluttet af et svagt spidsende stik. Alle vinduer viste sig at være udmuret og fremtrådte nu som nicher. Som arkitekturformer, der brød korvæggens flade, fremtrådte de meget smukt. Fra menighedsrådet fremkom ønske om at lade dem genåbne og forsyne med glasmosaikker. Dertil krævedes Nationalmuseets godkendelse, som tillige skulle acceptere, at altermavlen ikke genopsattes.

Det er klart, at sådanne opdagelser, og hvad dermed følger af tanker og ønsker, kan give anledning til adskillige spekulationer og drøftelser. Det fremgik imidlertid med ønskelig tydelighed på stedet, at korpartiet var langt smukkere med vinduesnicherne end med den i kunstnerisk og arkitektonisk henseende svage altermavle. På den anden side ville glasmosaikker ikke være rigtige. De ville med deres lys og kulører virke alt for dominerende i koret og i kirken, og tilføre den en helt anden og fremmedartet atmosfære i forhold til det, den var.

Under vort arbejde med sagen og drøftelser med menighedsråd og Nationalmuseum fandt vi frem til, at sådan som de tilmurede vinduesnicher stod efter fremdragnet, med deres tonede og levende overflade og med huggemærker i pudsen, var de af god virkning, og tanken om at lade dem bemale fremstod. Hertil kom, at vi havde været inde på at hænge en tekstil på væggen som baggrund for altret. Det var nu nærliggende at kombinere dette, og vi udførte en skitse med et nyt muret fritstående alter på baggrund af en korvæg, der dels havde bemalede vinduesnicher og dels en kunstnerisk vævet tekstil underne.

Da det var vigtigt, at nichebemalingerne og teksten samarbejdede kunstnerisk, foreslog vi at lade billedvæversken Grete Balle og maleren Mogens Balle fremkomme med forslag. Dette skete, og forslaget blev

godkendt af myndighederne og derefter bragt til udførelse. Nu beriger det rummet meget smukt og giver kirken sin egen karakter.

Samme kunstnere var tillige med til at bestemme den øvrige farveafsætning i kirken.

Den nye supplerende belysning blev udformet som en slags lampetter, ophængt i koret og skibet, tilpasset til stederne.

Når jeg senere kommer ind i Terslev Kirke og ser resultatet, tænker jeg på den komplicerede restaureringsproces, og glæder mig over det smukke rum. Det forekommer mig, at den før så fattige og triste kirke er blevet rigere og festligere uden at have mistet den enkelhed, som prægede den før. Og samtidig glæder det mig, at de tilføjelser, der er kommet til, er ting, der er skabt ud fra kirken selv, dens problematik og egenart, og ikke hentet fra andre kirker. Derved er Terslev kirkes identitet sikret.

Man vil sikkert kunne forstå, hvor vigtigt det er ikke at lave skrivebordsløsninger, eller trække standardrestaureringer ned over en kirke, men hver gang søge at kende og forstå den enkelte bygning ved iagttagelser og studier og lade dens egen problematik komme klart frem og være med i afgørelserne.

Det er min opfattelse, at menighedsrådet har forstået dette og på ganske fortræffelig måde arbejdet med under fuld respekt for det, man her havde med at gøre.

Det gode resultat skyldes derfor et godt samarbejde med disse personer og de håndværkere, der har udført de mange enkelte delprocesser, der nu som en helhed gerne skulle kunne stå en lang tid fremover.

Johannes Exner.